

ЗАМАНБАП БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОЦЕССИНДЕ СТУДЕНТТЕРДИН БИЛИМИН БААЛООДОГУ НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР

ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА ОЦЕНКИ ЗНАНИИ УЧАЩИХСЯ В СОВРЕМЕННОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Дуванаева Карачач Токтомаматовна

доцент

Кадырмамат к. Жылдыз

магистр

Тажибаева Зарина

магистр

*Ош мамлекеттик университети, филология жана маданият аралык
коммуникациялар институту, факультеттер аралык чет тилдер кафедрасы*

Аннотация:Макалада заманбап билим берүү процессинде студенттердин билимин баалоодогу азыркы мезгилге ылайык келген негизги каражаттарды аныктоо болуп, жогорку окуу жайларда анын маанисинин, керектүүлүгүн жогорулатуу, жайылтуу да каралган, Заманбап билим берүү процессинде модулдук рейтинг системасы педагогикалык усулга ылайык келгендигин белгилөө менен бирге студенттердин билимин реалдуу жана комплекстүү баалоонун жолдору каралган. Модулдук рейтинг системасы студенттердин өз алдынча билим алып, өз алдынча ой жүгүртүп алуусуна шарт түзө алаары да каралып кетти. Андан тышкары окуу жыл ичиндеги билимди текшерүүнүн жана сабак учурунда баалоонун бир канча түрлөрүн аныктай алдык. Баалоонун формаларына токтолуу менен формативдик жана суммативдик комплекстүү баалоонун негиздери каралган.

Ачкыч сөздөр: билим берүү процесси, көндүм, баалоо, жетишүү, формативдик жана суммативдик баалоо, комплекс, модулдук- рейтинг системасы, балл, ыкма, педагогика, заманбап, окутуучу, студенттер, компетенттүү.

Аннотация: В статье рассматриваются основные современные инструменты оценки знаний студентов в процессе современного образования, а также поднимается вопрос о повышении значимости и необходимости их распространения в высших учебных заведениях. Отмечается, что модульно-рейтинговая система соответствует педагогическим методам, а также рассматриваются способы реальной и комплексной оценки знаний студентов. Кроме того, затрагивается вопрос о том, что модульно-рейтинговая система способствует самостоятельному обучению студентов и развитию их самостоятельного мышления. Также были определены различные виды контроля знаний в течение учебного года и методы оценки во время занятий. В статье

рассматриваются формы оценки, включая основы формативного и суммативного комплексного оценивания.

Ключевые слова: образовательный процесс, навык, оценивание, достижение, формативное и суммативное оценивание, комплекс, модульно-рейтинговая система, балл, метод, педагогика, современный, преподаватель, студенты, компетентный.

Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу эн маанилүү педагогикалык милдеттердин бири болуп саналат. Билим берүү системасынын негизи болуп окуу процесси олуттуу өзгөрүүлөргө муктаж экендиги баарыбызга маалым жана кандайдыр бир өзгөрүүлөр да болуп жатат. Өзгөрүүлөр окуу процессинин ар бир бөлүгүн камтыш керек, мугалимдер менен окуучулардын өз ара аракеттенүүсүн жогорку деңгээлге көтөрүү зарыл.

Ушул мезгилге чейин колдонулуп келген окутуунун кээ бир усулдары студенттердин билим деңгээлин белгилүү бир тендештикке алып келет жана аларды өз алдынча чыгармачылык менен иштөөсүнө негиз боло албай калды. Ошондуктан модулдук- рейтинг системасы заманбап билим берүү системасына ылайык усулдук мыкты ыкмалардын бири болуп эсептелет.

МРС(модулдук рейтинг система)- дисциплинарды өздөштүрүүдө анын окуу материалдарын ири модулдарга бөлүп окутуу менен студенттин билимин анын модулдар боюнча алган баллдарынын суммасы менен баалоо болот. Модуль (учурдагы, текшерүү, студенттердин өз алдынча иштери жана аралыктагы текшерүүнүн көрсөткүчтөрү)- МРС баалоонун негизги уюштуруучу- мазмундук бирдиги экендиги баарыбызга маалым.

МРС-студенттердин билимин баалоонун өз ара байланышта жана бирин бири толуктап турган 2 бөлүктү камтыйт.

- 1) Дисциплинар боюнча окуу процессиндеги модулдук курулуш
- 2) Студенттердин билимин баалоодогу рейтингдин көрсөткүчтөр

Студенттер окуп жаткан дисциплинанын окуу материалдарынын ички логикалык байланыштары боюнча бир канча темаларды же баптарды камтыган жумушчу- окуу программасынын бир бөлүгү болуп саналат .Рейтинг- студенттин жекече топтогон баллдарынын орточо жыйындысы . Студенттердин билимин, көндүмдөрүн жана ыктарын текшерүү жана баалоо окутуунун маанилүү түзүлүштүк компоненти болуп эсептелет жана окутуунун системалдуулугу, удаалаштыгы менен бекемдөө принциптерине дал келүү менен окуу жылы ичинде ишке ашырылат. Ага ылайык билимди текшерүүнүн жана баалоонун түрдүү түрлөрү аныкталган. Алардын ичинен негизгилери болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- күнүмдүк окуу сабактарынын жүрүшүндө жүргүзүлгөн билимди учурдагы текшерүү жана баалоо;
- ар бир семестрдин аягында жүргүзүлгөн семестрдик текшерүү жана баалоо;
- билимди билимди баалоонун жыл аягындагы баалоо, б.а. студенттердин окуу жылы ичиндеги жетишүүсүн баалоо;

- бүтүрүүчүлөрдүн жыйынтыктоочу жана көчүрүү сынактары.

Жетишүүнүн сапатын текшерүүдө жана баалоодо окутуунун маселелери кантип чечилип жаткандыгын аныкталып алуу маанилүү, б.а. студенттер кандай деңгээлде билимдерге, көндүмдөргө жана ыктарга, дүйнөнү таануу жана адеп-эстетикалык ойлорго, ошондой эле чыгармачылык ишмердүүлүктүн ыкмаларына ээ болгондугун аныктайт. Мында басымдуу мааниге тигил же бул студент окутууга кандай мамиле жасап жаткандыгы да ээ. Билимди текшерүүнүн жана баалоонун бир канча усулдары бар кыскача токтоло кетсек, алсак:

- студенттердин окуу ишине күндө байкоо жүргүзүү;
- оозеки суроо (жекече, тыгыз иш алпаруу);
- сабактын жүрүшүндө балл коюу;
- контролдук иштер; үй тапшырмаларын текшерүү.

Студенттердин окуу ишине күндө байкоо жүргүзүү. Бул усул окутуучуга студенттер күндөгү сабакта өздөрүн кантип алып жүрүшөт, өтүп жаткан материалды кандай кабыл алып жатышат, эс тутуму кандай, канчалык деңгээлде ой-жүгүртүүсүн жана өз алдынчалыгын көрсөтө алышат, окууга болгон шыгы, кызыкчылыктары, жөндөмдүүлүктөрү тууралуу ой топтоого мүмкүнчүлүк берет.

Оозеки суроо. Бул усул билимди текшерүүдө жана баалоодо кеңири тараган усулдардын бири. Оозеки суроонун маңызы төмөндөгүдө турат, окутуучу студенттерге өтүлгөн материал боюнча суроону коёт дагы аларды жооп берүүгө түрткү берет, аны менен материалдын өздөштүрүлгөндүгүн аныктайт.

Контролдук иштер. Студенттердин билимин, ыктарын жана көндүмдөрүн текшерүүдө жана баалоодо, ошондой эле алардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн аныктоодо эффективдүү ыкмалардын бири. Бул усулдун маңызын окуу программасында өзүнчө тема же бөлүм өтүлгөндөн кийин окутуучу студенттердин билимин текшерүү жана баалоо үчүн жазуу же практикалык контролдук иштерди алуусу түзөт.

Студенттердин үй тапшырмаларын текшерүү. Студенттердин жетишүүсүнүн сапатын баалоо үчүн алар тарабынан аткарылган үй тапшырмаларын текшерүү чоң мааниге ээ. Ал окутуучуга студенттердин окууга болгон мамилесин, окуган материалды өздөштүрүүсүнүн сапатын, үй тапшырмаларын аткарууда өз алдынча иштөөсүнүн деңгээлин иликтөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Студенттердин билимин, көндүмдөрүн жана ыктарын текшерүү менен баалоодо аларга объективдүү баа коюу чоң мааниге ээ. Бул жөнөкөй көйгөй эмес, өзгөчө студенттин билимин баалоодо таасир этүүчү каражат катары кабыл алынганда. Билимине жогорку баа берүү менен студенттин окууга болгон кызыгуусун шыктандырышыбыз мүмкүн, ошол эле учурда мүнөзүндө менменсинген өзгөрүүлөр пайда болушу ыктымал. Андан да канаттандырырлык эмес баа күчтүү таасир бериши мүмкүн: же окууга болгон ынтызарлыгын күчөтөт, же окууга болгон умтулуусун жоготот. Мына ошондуктан акыркы жылдары басма сөздөрдө “жогорулатылган баа”

деп аталган маселенин үстүндө курч талаш-тартыштар орун алууда. Демек, бул учурда окутуучу түйүндүү орунду ээлейт.

Оксфорд университетинин профессору Майкл Барбер Улуу Британиянын парламента жолдогон баяндамасында мындай деген: “Атаандаштыкка жөндөмдүү өнүккөн мамлекет болуш үчүн биз жогорку билимдүү улут болушубуз керек. Биздин балдарыбыздын, бүтүндөй өөрчүп келе жаткан муунубуздун милдеттүү сабаттуулугуна чоң көңүл бурушубуз зарыл. Бул учурдагы жашоонун талабына биздин балдарыбыз көнүшү үчүн маанилүү”. Студенттердин жекече жөндөмдүүлүктөрүн жана алардын жаш курактарынын өзгөчөлүктөрүн эсепке алган учурдагы коомдун талаптарына дал келген механизм болуп формативдик баалоо эсептелет, аны дагы окутуу үчүн баалоо деп да аташат

Формативдик баалоо – бул студенттер менен окутуучулар тарабынан колдонулган маалыматтарды интерпретациялоонун жана изденүүнүн процесси, б.а. өзүнүн окутуу процессинде студенттер кайсы баскычта экендигин аныктоо үчүн жана зарыл деңгээлге жакшы жетүү үчүн кайсы багытта өнүгүү керектигин аныктоо эсептелет. Баалоо - окутуунун эффективдүүлүгүн кантип жогорулатат жана ал кандай болушу керектиги жөнүндө 1999-ж. Баалоону рефермалоо тобу (Assessment Reform Group) биринчилерден болуп талдай баштаган [4, 876]. Алар негизинен П.Блек менен Д.Уильямдын эмгектерине таянышкан, алар өз кезегинде окутууну жакшыртуу беш түйүндүү шарттардан көз- каранды экендигин белгилешкен студент менен окутуучунун ортосундагы кайтарымдуу байланыштын эффективдүүлүгүнөн;

- жеке окуу процессине студенттин активдүү киришинен;
- баалоо учурунда алынган окутуунун жыйынтыктарын эсепке алуудан;
- студенттердин баалоодон мотивация менен өзүн баалоо көз-каранды экендигин түшүнүүдөн;
- студенттердин өзүн-өзү баалоо жөндөмдүүлүгүнөн.

Формативдик баалоо усулу студенттерде өз алдынча иштөөнүн ыктарын иштеп чыгууну, топто иштөө, окууга болгон кызыгуунун жогорулашы, бири-бирине жардам берүү жана жамаатта иштөө сезиминин жогорулашына алып келди. Билим берүүнүн башкы максаттарынын бири болуп өз алдынча окууга жөндөмдүү инсанды тарбиялоо эсептелет. Формативдик баалоонун техникасынын өзгөчөлүгү болуп, ар бир сабакта баалоонун колдонулушу эсептелет. Бул өз кезегинде студент менен окутуучунун билим берүүнүн сапатына баштапкы учурда эле таасир берерин билдирет. Андан сырткары, формативдик баалоо, студент үчүн да, окутуучу үчүн да тандап алаган формада колдонулушу мүмкүн(мисалы, сүрөт-бейджиктер, “5”-ачык тийген күн, “4”-жарым булут каптаган күн, “3”-күн бүркөк).

Окутуу процессинде баалоонун объектиси болуп окуунун максатына жетүү үчүн аракеттеген студенттин ишмердүүлүгү эсептелет. Демек, окутуунун максатын иштеп чыгуу, бардык баалоонун жана баалардын түрлөрүнүн негизи болуп эсептелет. Окутуунун максаты сабактын негизги бөлүгү болуп эсептелет жана студент менен

окутуучунун ишмердүүлүгү мына ошол максатка жетүүгө багытталган. Сабактын максаты окутуунун каражаттарын, усулун, сабактын жүрүү процессин жана баалоону аныктайт [5, 1746].

Баалоонун бардык формаларын колдонуу менен ар бир студентти сабактын жүрүү процессиндеги иш-аракетин көрүүгө болот. Педагог-гуманист Ш.А.Амонашвилинин изилдөө иштеринде позитивдик баалоонун ыкмаларын кездештирүүгө болот:

- Оң баа – “Мен билем, сен аябай аракеттендин...”;
- Катарларга карата көрсөтмө – “Бирок бүгүн сенде окшошпой калды”;
- Себептерди талдоо – “Карасаң, сен ойлодунда, бул, бирок ал андай эмес”;
- Талкулоо. Ишенимдүүлүктү көрсөтүү – “Бирок кийинки сабакта мен ишенем,

сен мындай:

Формативдик баалоону ийгиликтүү жүргүзүү үчүн окутуучу өзү үчүн эки максатты аныктап алышы керек: студент окутуунун кайсы баскычында жүрөт жана өзүнүн педагогикалык чеберчилигин өркүндөтүү үчүн кандай эффективдүү усулду колдонушу зарыл. ал эми студенттер өз кезегинде, эмне үчүн окуп жатышат, эмнени үйрөнүшөт экендигин түшүнүшү керек.

Формативдик баалоо окутуучуга тайпадагы студенттердин жетишүүсүн көзөмөлдөөгө жардам берет. Формативдик баалоодо студенттердин ишмердүүлүгүн баалоону уюштурууда тыкандык менен иштелип чыккан критерийлер колдонулат. Критерийлерди колдонуу менен баалоо билим берүү процессине катышкандардын бардыгы үчүн түшүнүктүү жана ачык болушун камсыз кылат. Критерийлер баалоону объективдүү талдоого көмөктөшөт. Баалоонун критерийлерди иштеп чыгууда сабактын мазмунун жана максатын дайыма эстеп жүрүү маанилүү. Баалоонун критерийлери тууралуу маалыматтар студенттер үчүн жеткиликтүү болушу зарыл. Баалоонун эффективдүү иштелип чыккан критерийлери жана алардын баскычтары студенттер үчүн кандай, кантип баалана тургандыгы айкын болуу менен жумуштарды аткарууда жакшы колдонмо катары кызмат кылат. Критерийлердин баскычы – бул күтүлгөн жыйынтыкка

жетүүнүн түрдүү деңгээлдеринен өтүүнүн тартиби. Баалоонун критерийлери канчалык ачык болсо, студент ошончолук тапшырманы ийгиликтүү аткаруу үчүн эмне кылуу керектигин жакшы түшүнөт.

Суммативдик (же жыйынтыктоочу) баалоо – бул окутуу процессинин кандайдыр бир баскычында жалпылоо үчүн колдонулган баалоонун түрү. Мында студенттин жетишкендиктерин белгилөө менен анын компетенттүүлүгүнүн деңгээли тууралуу жыйынтык чыгарууга болот. Компетенттүүлүк деңгээлде “студент факты менен ойду бириктире алат, андан соң талдап, жалпылап, түшүндүрүп, алдын-ала айтып же кандайдыр-бир жыйынтык чыгара алат”. Демек, суммативдик баалоо бул студенттеги компетенттүүлүк менен ык-көндүмдөрдү калыптандыруусунун жана билимдерге ээ болуу деңгээлинин жалпы жыйынтыгы.

Бугунку күндөгү талап билим берүү тармагында реформаларды жасоо, дүйнөдөгү алдынкы окуу жайлар менен кызматташуу болуп жатат. Өлкөбүздө ар бир окуу жайдын алдында да бир канча максаттар коюлган. Ал максаттар, ар бир студентти өз алдынча иштөөгө, билим алууга, өсүп өнүгүүгө үйрөтүү. Өз алдынчаалуука үйрөтүүдөн мурда студенттердин билимин туура баалоону аныктап алуубуз зарыл. Баалоо системасын эски педагогикалык технологиялар жана ыкмалар менен ишке ашыруу кыйындыкка турат. Учурда жогорку окуу жайда эмгектенген окутуучулардын алдында кандайдыр жетишкендиктерге жетүү үчүн заманбап педагогикалык каражаттарды тандоо боюнча татаал кесипкөйлүк маселе турат, анын ичине баалоону кошкондо. Баалоонун түрдүү түрлөрүн колдонуу менен сабактарды өтүү студенттер үчүн да, окутуучулар үчүн да чоң кызыгууну жаратат. Модулдук рейтинг системасы студенттер менен окутуучунун ортосунда ачык айкындуулукту, тыгыз байланышты түзүү менен студенттердин өз алдынча билим алуусуна чон өбөлгө боло тургандыгын белгилей алдык.

КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАРДЫН ТИЗМЕСИ:

1. Амонашвили Ш. А. Обучение. Оценка. Отметка. - М., 1980
2. Библиографическое описание: Жунусакунова А. Д. Методы контроля и оценки результатов обучения в учебном процессе // Молодой ученый. 2016. №20.1. С. 26-29.
3. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения.- М.: ИНТОР, 1996. - 544 с. 262 бет
4. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. -М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 192с.
5. Ибраева.А.Т.Студенттердин билиминин жыйынтыгын эффективдүү баалоонун көйгөйлөрү. Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана №7,2018 стр 201-204
6. Пидкасистый П.И. Педагогика.–М: «Просвещение», 1996г. -378с студ.высш.учеб.заведений: В 2 кн.-М.: Гуманит. Изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576с.
7. Форматвиное оценивание в начальной школе. Практическое пособие для учителя//Сост. О. И. Дудкина, А. А. Буркитова, Р. Х. Шакиров.-Б.: «Билим», 2012. -89 с.